

# POKROK ZÁPADU

PUBLISHED WEEKLY

Published by Pokrok Publishing Co.,  
1809-1811 Howard St.—Tel. 2913.

Subscription by mail, - \$1.00 per year.

VYCHÁZÍ KAŽDOU STŘEDU.

Vydává: Vydavatelská Spol. Pokroku  
VÁC. BUREŠ, reditel.

309 1311 Howard St. — Telefon 2913.

Předplatné - \$1.00 na rok.  
Do Čech \$1.50 na rok.

Předplatné:

V místě, s dobrou poštou ..... \$1.00  
poštou pro Spojené Státy a Kanadu ..... \$1.00  
do Čech ..... \$1.50

Adresujte Jednotě

POKROK ZÁPADU  
Omaha, Neb.

Omaha, Neb., 17. ledna 1906.

Ukážkou vyspělosti Čechů amerických pro reformy našeho národního i společenského života, jsou četná volání po potřebě národního shromáždění všech vrstev, kde by zástupcové a delegáti důležitých našich organizací a podniků výchovných, usnesli se na společném postupu v otázkách, které jsou všem vrstvám Čechů amerických společnými, bez rozdílu smýšlení náboženského nebo politického. Volání po nutnosti utvoření jakéhosi národního výboru krystalizuje se den ode dne. Nezdá se částečně nepochopení první podobné organizace, nesmí nám býti vadou pro další práci! Naopak, přiblíží k dnešním novým a lepším proudům, potěšitelně vzmahajícím se nyní u nás, měli bychom chopiti se myšlenky té tím usilovněji, dokud nadšení pro dobrou a svatou věc je rozdmýcháno v mife největší. Bylo by přímo hříchem nechati si uniknouti tuto příležitost, která snad v budoucnosti těžko se dá mysliti... Národní daň, zachování přístičích generací a reforma výchovy širších našich vrstev, hle co tu práce která by neměla zůstat jen na povrchném povídání, nebo prázdném novinářském psaní, které by beze skutků zůstalo pouhopouhým házením brachu na stěnu!

V řadě přibuzných myšlenek a správného pochopení dobrých snah, které p. Palda v poslední "Osvětě Americké" dává na jevo, nalézáme i místa, která snad byla poněkud přehrána. Je sice pravdou, že ve staré vlasti není toho zájmu o nás zde za mořem, kterého bychom si zasluhovali, ale není pravdou, že by nás rodáci ve staré vlasti měli v opovržení. Neopíráme existenci jakéhosi předsudku, vzniklého z řady špatných informací a nepochopení přetěžkových zápasů našich předků v této nové vlasti, ale tento předpoklad jest daleko od opovržení. Nechceme znovu poukazovati na celé řady sympathických projevů, na nesčetné důkazy lásky, které bratři zaoceánští dávali a dávají stále na jevo při každé příležitosti, při které třeba jen z daleka tuší touhu po sblížení, nebo součinnosti ve snahách společných. Vždyť denně jsou patry touhy po bližším poznání našeho života, které však zůstávají bez ozvěny a povšimnutí. Nedá se upříti, že my zde máme více příležitosti působiti ku vzájemnému sebezpoznání, než tam za mořem, kde denní zápas o existenci vlastní, o existenci národa ze všech stran sevřeného živily nepřátelskými, je takový, že vyžaduje všechny síly národní. Ale přece jen bylo by slepotou, nepostřehnouti aspoň ty tužby po bližším poznání. Mnohé strany české mají v programu mnoho vztahujícího se k nám zde za mořem, a zajisté mnoho by i vykonaly, nebýt toho uzavírání se nás, bezúčelné ješitnosti v spoléhání se

na vlastní sílu, která máli mnohé dobré snahy. Už i to volá po nutnosti nějaké korporace, která by měla v programu překlenouti moře mostem společného duševního sbratření...

Bylo by už marností a přímo přiléváním oleje do ohně, psáti a zastávat se pikantních a poutavých románků, které byly uznány jen za ohlupující, krvácké čtení, vypočítané jen na důvěřivost a sensacemilovnost těch nemnohých, kterým jen pro neznalost něčeho lepšího, může se něco podobného líbiti. A právě ty, kterým tato záliba byla adresována, ozvaly se takovým způsobem, který až překvapuje, a počtem, který budí úctu i u těch, kteří o pravdivosti našich slov, že nejsou to ženy naše, které si přejí tohoto čtení, často pochybovali. Poukážeme na mnohé hlasy a dopisy v našem listě otiskované, kterých mnozí se den ode dne, a v kterých jasně se vyvrací všecko, co listy otiskující toto ohlupující čtení, chytají se posledního stébla, ve své obraně, a na druhé straně na urážku našich žen, uvádějí. A nesmíme opomenouti, že nejsou to jenom čtenáři naši, ale že je to celá armáda jiných, kteří ozývají se ze všech stran a míst. V jedné z prvních řad jsou to "Ženské Listy," které jasně daly průchod svému dobrému smýšlení, a které jako my dovedly vzbuditi účast v boji tom i u svých čtenářek. V posledním čísle nalézají se dva dopisy, které vzbudí upřímnou radost u každého, komu duševní prospěch náš i širokých vrstev, není lhostejným. Slávka Boháčova z Chicaga píše mezi jiným: "Právě přečetla jsem v Ž. L. vyňatek dopisu z Pokroku Západu, psaný p. M. Beckovou, chápajíc plně dosah spravedlivého rozhořčení této dámy. Nemožno přefésti dopis tento bez ohlasu, bez vnitřního vzplanutí, dovíme-li se, jak bezohledně odvážil se "Amerikán" sváděti vinu svou, uveřejňování krvavých románů, na nás ženy, tak jakoby tato znepravňující četba byla dle našeho vkusu. "Amerikán" však článkem svým ozval se přímo proti nám ženám českým a my němým mlčením jen bychom dokázaly, že "Amerikán" má pravdu, a že jsme vskutku tak ničemnými a zpátečnickými, za jaké on nás považuje. Ukažme, že jest krutou urážkou, řekne-li se, že krvavé romány vydávány jsou pro nás, a povězme "Amerikán" a "Svornosti", tak zv. svobodomyšlným časopisům, že odváží-li se i nadále četbu krvavou vydávati a duši čtenářstva způsobem takovým otravovati, přestaneme ji odbírat i přičiníme se i v kruhu svých známých, by časopisy tyto nikdo neodbíral, považující boj proti četbě takové za svou svatou povinnost." Litujeme, že není nám možno pro nedostatek místa otisknouti celý ten zajímavý dopis, který ukazuje, že naše ženy dovedou přemýšlet. Pro zajímavost otiskujeme názor pisatelky, na tu dnešní svobodomyšlnost, násilím vydupanou, bez hlubšího vědeckého podkladu a bez duševních procesů. "Rovněž jsem se nemohla domáhati," píše dále, "v čem vlastně záleží ta svobodomyšlnost "Svornosti." Či snad je v tom, učinili někdy vtip z některého náboženského vyznání? Vždyť dle mého náhledu svobodomyšlný člověk důstojně hájí přesvědčení své, ale zároveň si váží i přesvědčení jiného, a ne úsměšky, nýbrž vážnou práci, a přesvědčováním snaží se vyvésti jiného z pověří. — Měla jsem tenkrát úmysl dopsati redakci "Svornosti" a upozornit je, jak krutě otravují čtenářstvo svými krváky. — Pak však přišly starosti jiné, které na čas utlumily tyto dojmy, však nyní vyvolány

znovu dopisem p. Beckové a článkem pana Havlasy, jež oba uveřejněny byly v Ženských Listech." — I druhý dopis od p. Marie Stachlové z Glencoe, Ill., svědčí, že ženy české přijaly boj proti krváckému čtení za vlastní. "Dokažte Vy matky české," píše "že ani Vy aniž Vaše dcery takovou četbu si nepřejí! Že jest dost a dost zajímavého a poučného čtení, jež Vaše dcery pro základ pravého štěstí a Vy pro výchovu svých dítek potřebujete. Dokažte, že hlas páně Havlasův nezástá marným a urážka v oněch časopisech nezůstala bez povšimnutí! Za co můžeme považovat takový časopis, jenž se snaží na jedné straně povznášet mysl lidskou a na druhé straně uveřejňuje dopisy, jichž pisatelé se předstihují v nadávkách, až jest čtenáři při tom nevolno, jak ti lidé svobodomyšlnost pochopují; na třetí straně opět něco poučného a pak zas krvavý román! Takovéto dvě skvrny v časopisech zastíni vše co jest lepšího."

Je potěšitelným úkazem, že myšlenka národní daně nezůstala bez ohlasu, jako mnohé často dobré návrhy, že o tom začíná se uvažovat, a dokonce i psát. A píše se o tom na místech, kde je opravdu žádoucí upřímná součinnost, a které jsou nad jiné důležitý. V posledním čísle Věstníku ZČBJ. nalézáme sympathický článek o národní dani, psaný se zřetelem na naše podporné jednoty. Jsme zvědaví, jaký ohlas bude ze řad členů podpůrných jednot, které dnes tvoří zde největší sílu českého živlu. A dle toho potom budeme moci souditi o úspěchu této dobré myšlenky, nebo pochybovati vůbec o její uskutečnění. — Také cedar-rapidské "Lidové Noviny" přináší zajímavý článek, plný dobrého pochopení, ale poněkud snad přehnané nedůvěry v uskutečnění. Jsme toho přesvědčeni, že myšlenka dobrá, jejíž účel je tak vznešený, najde dosti ohlasu u našeho lidu a třebaže vyskytnou se lidé, kteří z ješitnosti anebo z čehos podobného budou klásti odpor, přece zvítězí.

"Proč neosvobodily se ty masy po dobu tak dlouhých věků a proč po celá století poroby, nesly tíše a pokojně a otrocky ono jho?" táže se svobodomyšlný apoštol... "Proto, že neznaly svou vlastní sílu a vlastní svoji cenu i svoji důstojnost!" — A bylo by nám milo věděti, kdo je po celá leta v té porobě udržoval, kdo ty hlavy, které začaly poznávati svoji cenu i důstojnost, v kterých počalo svítat, a v kterých by se bylo rozblesklo, přebarvením obřadů a různými lákavějšími prostředky, strhl zase na cestu starou? A nebyla ta cesta třeba přemalovaná docela o nic světlejší, ani pokrokovější, ale zrovna takovou jako ta stará, ba ani vypočítavosti a prospěchářství jí nescházelo.

Znamenám doby jsou nové proudy, jež lze pozorovati v Srbsku. Znenáhla začíná se v mnohých probouzeti svědomí a touha, očistiti se před světem, z násilného zločinu, který zůstane stále jenom temnou skvrnou v dějinách srbského národa, třeba že před něj staví se různé polehčující okolnosti. A zdá se, že mocné jsou řady těch, kteří žádají, aby královrazi, učinili-li z vlastenecké povinnosti násilnictví, ku kterému takovým způsobem dojditi nemulo, sledující stav věcí, opět z vlastenecké povinnosti svých postavení se zřekli. Učinili-li tak, ze ziskuchtivosti, nechť jsou postaveni před soud a trestáni jako vrazi a zločinci.

JAN HAVLASA:

# GLOSSY.

XI.

V San Franciscu, Cal., 8. ledna.

Dávno nic mnou tak neotřásl, jako těch několik řádek, jež před chvílí četl jsem v "Spravedlnosti" pan Dongres odvezen byl do ústavu choromyslných —

Za ten čas, co jsem byl mezi americkými Čechy, přilnul jsem k nim, byť právě neosvědčoval jsem svého zájmu a své součinnosti jalovou, mizernou chválou a směšným lichocením. Přilnul jsem, nezapírám, — a budu vždy s největší účastí, ať radostnou, ať bolestnou, ať rozhořčenou, sledovat onen život, nad nímž jsem přemýšlel, snil, doufal, trpěl i naděje pozbyval, jako ti všichni, kteří tímž očištěm prošli a kteří nebyli tak šťastni, aby jsouce čini v onom životě, mohli stát jaksi mimo něj, jako já mohu. A otevře-li kým v dále smutná zpráva ze středu amerických Čechů, ... pocítili kdo radost nad zprávou potěšující, byť vzdálen sta, tisíce mil, budu to já.

Z těch, kteří prošli očištěm, trpěli, ale síly neměli vzmosti se na zásadní odpor proti chybným cestám, — z těch byl i Dongres. Vím to. Četl jsem jeho soukromé dopisy před půl rokem, a vyčítal jsem z nich tu touhu po odporu, po odboji. Touha však byla příliš slabá proti účinkům života, do něhož vrhl ho právě ty poměry, teskné, bezúčelné, ledivé... Touha klesla... A ubohý, jenž kdysi snil o literární kariéře, naposled se zapřel, na posled obětoval své srdce a svou čest, i vstoupil do služeb oněch, o jichž dnešní činnosti věděl, že jest stínem na veřejném životě českoamerickém.

Poslední prací páně Dongreso — píše "Spravedlnost", — byly útoky proti Janu Havlasovi. Byly; a byly krajně nepoctivé. Ale kdyby bývaly stokrát horší, nedovedl bych pocítiť ničeho jiného, než bolest při pomyšlení, že jsem byl jedním z těch, kteří poslední připomenuli mu hrůzu propasti, do níž se křtil.

Když četl jsem malou zmínku ve "Svornosti," že Dongres bude studovat poměry, tuším, v Texasu, chtěje psáti větší práci ze života českoamerického, — když četl jsem jeho vlastní slova, jež byť s falešně podbarveným pathosem, přece jen předpovídala cosi smutného v budoucnu, — zachvěl jsem se nad těmi zřícenými, ztroskotanými sny, jež vyčítal jsem pod oběma těmi na pohled nepatrnými notickami. A finale přišlo tak neočekávané tragické, že nelze se ubránit hlubokému dojmu...

Dokument poměrů... Vzpomeňte na jiné příklady a přemýšlejte, co tolik už nadaných lidí zde přivedlo v náručí smrti ať násilné, ať pozvolné, ať mravní. Nad těmi doklady se zamyslete, a nezalomcuje-li vámi hrůza, máte hodně silné nervy. Byl typem p. Dongres a jeho prozatímním koucem kěz bylo by lze uzavřít ono smutné období českoamerického duševního života, jež nadané lidi dohánělo k ubíjení zoufalosti, k sebevraždě a k sešlání —

Byl ten člověk snad lepší, než by se zdálo; ony dopisy, jež jsem od něho četl před několika měsíci, tomu nasvědčují. De mortuis nil nisi bene, — o mrtvých nic, leda dobře... A přejeme si, aby onen Dongres, jež odvezl do ústavu choromyslných, byl navždy mrtev, a aby zas na svobodu vyšel co nejdříve z úzkých, hrozných oněch prostor ten Dongres, jenž kdysi měl krásné sny a krásné touhy... A kěz pak uvítají ho lepší pomě-

ry, v nichž uplatní se lépe jeho nadání, než mohlo se uplatnit v ovzduší nepoctivosti, krvavých románů, štvání, lži a seaměšňováni tělesných vad —

A kěz ona truchlivá zpráva je poslední v řadě těch, nad nimiž možno pozbyvat naděje na zlepšení poměrů, ubívlích nadání Albierovo i mnohých jiných právě tak, jako ubily nadání i život Dongresův.

A vyskytnou se přece časem i jiné zprávy, nad nimiž lze pocítiť radost. Z takových je i "zasláno" chicažského spolku "České Strážě," oznamující, že ve sbírkách na pomník Havlíčkův dovršen byl — první tisíc dolarů. Potichu, bez zvláštní podpory "vlasteneckého" tisku, spíše s překážkami, spolek několika inteligentů shromáždil pracně, obětavě první tisícovku...

Kdy asi bude mít "Česká stráž" tolik peněz, aby mohla přikročit k provedení svého plánu? Nebo dopadne to časem i s těmito sbírkami, jako tomu bylo loni se sbírkami na pomník Jonáškův? Vyskytnou se snad ještě jiné "návrhy", než nedávno onen "Svornosti", jež by třřitily síly a obětavost ještě i oněch několika lidí, kterých posud neomrzelo být lepšími, než okolí?

Kolik asi z mých čtenářů přispělo sebe menším obnosem na pomník Havlíčkův?

A ještě se vracím ke "krvavému čtení".

Náhodou se mi dnes dostalo do ruky jedno z nedávných čísel pražských Národních Listů; a v něm přečetl jsem si feuilleton, bezpochyby z pera spisovatele Hladíka, který byl by se velice dobře hodil "Svornosti" k otištění, právě jako onen článek Ignáta Herrmanna "Proti krvácké literatuře".

Omezím se prozatím jen na citování úryvků:

— Národní rada vyfasila se s návrhem, kterým do duše promluveno veškeré české inteligenci. Je nutno povznést i rozšířiti vzdělání našeho lidu —

— Je již po roztomilých hrách a dojemných slavnostech, po písničkách a deklamovánkách, jisté fráze vyšly zcela z módy a nynější vážná a drsná doba zápasů a práce vyžaduje jiných poměrů.

— Do rukou prostých lidí musí být vložena dobrá kniha. Do dílen, továren i vesnických stavení musí proniknouti duševní i citové osvětlení, jež vytlačí hnilobné, dusivé ovzduší klerikálního ohlupování lidu i otravné výpary mravní skazenosti a otuplosti, šílené krvavou, senzáční literaturou. Bude mnoho práce a zejména na našem venkově. Vzpomínám na projev inteligentního českého lékaře z Bakova, jež dopsal do Prahy o strašném řádění krváků mezi venkovským lidem. Snad za úsilovné agitace spolku a jednotlivců a důrazné činnosti velkého "Svazu Osvětového" podaří se zničit nebo aspoň omeziti zlobu škodlivého čtení a nahraditi ji dobrou, populární literaturou.

— Co je vlastně škodlivá literatura? Odpovíte: Špatná literatura, krvácká, zpáchaná jarmarečným škrábalem, kniha úzká, cynická, hloupá, jež uráží váš rozum, váš ješitost i vaši čest.

Až potud můj pražský kolega.

Zde tedy máte po Ignátu Herrmannovi opět nový doklad, že se